

Capitolul 1

ÎNVĂȚARE ȘI EDUCAȚIE

Motto:

„În lume există o singură boală:
anemie spirituală” (Julian Johnson).¹

Valorile învățate, inventate și create în domeniul cunoașterii (știință, artă, tehnologie, economie, politică, filosofie, religie, etc.), care au fost confirmate la nivel social și din perspectivă istorică, reprezintă cultura. Conceptul pedagogic de cultură, reflectă corelația dintre aceste valori și efectele formative înregistrate la nivelul dezvoltării personalității umane. Este interesată de fenomenele învățării, a creației culturale cât și de formele și valorile culturale care stimulează și susțin dezvoltarea omului, dintre omul care creează cultura și cultura care-l transformă pe om.

Esența transmiterii de cunoștințe, a eredității culturale, sunt reprezentate de dragostea și inteligența care-și găsesc obiectul în afara subiectului, prin obiectivitate altruistă.

„Progresul uman, se realizează atunci când omul iese de sub controlul instinctelor, a codului genetic și potrivit unui model cultural, începe să facă cultură”.²

Idealul uman al personalității a fost denumit de vechii greci: *paideia*. Acest termen, nu este doar un nume de simbol, ci el cuprinde concepte ample: dezvoltarea statală, a literaturii, a religiei, filosofiei, care explică istoric procesul formării idealului personalității umane. Și azi, este imposibil de a avea orice

¹ Julian Johnson (1873-1939), chirurg american, a scris numeroase lucrări dedicate spiritualității din Est.

² Nicolae Sacaliș-Calata, *Filosofia și pedagogia culturii- de la Homer la Platon și Zamolxe*, 2012, Editura Pro Universitaria, București.

scop educațional sau cunoștințe aprofundate, fără o înțelegere a rolului pe care l-a avut cultura greacă, din perspectivă *paideutică*.

„Stabilitatea normelor în vigoare înseamnă și rezistența principiilor educaționale ale unui popor”.³

Remarcăm în acest sens un aspect important: „cu cât principiile educaționale ale unui popor și matricea lui educațională sunt mai solide, cu atât capacitatea sa creatoare este mai puternică”.⁴

Se face distincție dintre: a) cultura scolastică; b) cultura academică și c) cultura manifestă.

- a) Reprezintă mediul creat și normat pentru a stimula, a educa, a antrena și forma tânăra generație.
- b) Este cultura oficială, depozitară a valorilor, a formelor, a personalităților și a ideilor recunoscute ca universal valabile.
- c) Este cultura tânără, germinativă care creează valori ce așteaptă a fi validate de cultura academică. Aici sunt incluse și forme de subcultură, de contra-cultură.

Din modul cum o persoană se raportează și interacționează cu acestea trei, rezultă formarea sa culturală.

„Educația este cea din urmă justificare a existenței societății și individualității umane.”⁵

De-a lungul timpului, ereditatea biologică a rămas neschimbată, pe când ereditatea culturală a crescut exponențial, ceea ce a condus la modificarea selecției naturale în selecție culturală.

O caracteristică a învățământului preșcolar este evidențiată de puternica legătură sufletească dintre profesori și copii, de trăirile emoționale intense,

³ Werner Jaeger, *The ideals of Greek Culture*, Arhaic Greece, Vol. 1 (1946), Basil Blackwell, Oxford, p. 5.

⁴ Nicolae Sacaliș-Calata, *Filosofia și pedagogia culturii de la Homer la Platon și Zamolxe* (2012), București, Editura Pro Universitaria, p. 8.

⁵ Werner Jaeger, *The ideals of Greek Culture*, Arhaic Greece, Vol. 1 (1946), Basil Blackwell, Oxford, p. 6.

legate de grija mentorilor pentru creșterea și dezvoltarea armonioasă a acestora. Grija pentru urmași devine o normă culturală universală odată cu Avraam. (Și au zis Domnul lui Avraam: 3. Și se vor binecuvânta întru tine toate neamurile pământului”. „12. „Să nu pui mâna pre prunc, nici să-i faci lui nimic. 13. Și s-a dus Avraam și a luat un berbec și l-a adus jertfă în locul lui Isaac fiul său” cap. 22).⁶

Din acest moment, valoarea supremă a omului și a comunității devine creșterea și educarea urmașilor. O pedagogie superioară devine astfel grija altruistă. În prezent termenul de îngrijire include ceea ce persoanele adulte pot oferi: mediu sigur și sănătos, nutriție sănătoasă corect administrată, modele potrivite, stimulare culturală, protecție și căldură sufletească.

Educația este simultan un proces, un produs proiectat și realizat la nivelul unei activități psihosociale umane fundamentale, care posedă funcție și structură specifică, deschisă (auto)perfecționării.

Analiza educației presupune evidențierea conținuturilor, formelor și a tendințelor de evoluție a acestora.

Conținuturile educației vizează principalele activități de formare-dezvoltare permanentă a personalității și care se realizează în plan: intelectual, moral, estetic, tehnologic, fizic. Un om pe deplin format este un om care posedă nu numai o inteligență logică/tehnologică, ci și o inteligență axiologică.

Sunt cunoscute forme ale educației: a) formală; b) nonformală; c) informală.

a) Este reprezentată de ansamblul de acțiuni pedagogice care sunt proiectate prin structuri organizate sistemic, pe nivele și trepte de studiu (grădiniță, școală, universitate, centre de perfecționare, de cercetare, etc.). Aceasta se realizează cu rigurozitate, în timp și spațiu prin utilizare de planuri, programe, manuale, cursuri, diferite materiale de învățare, etc., sub îndrumarea unor cadre didactice specializate în proiectarea acțiunilor educaționale.

b) Reprezintă ansamblul acțiunilor pedagogice proiectate și realizate într-un cadru instituționalizat extradidactic, extrașcolar, care oferă

⁶ *Biblia adică Dumnezeiasca scriptură a legii vechi și a celei nouă* (1914), București, Ediția Sfântului Sinod.

- un plus de flexibilitate și deschidere. Ea sprijină acțiunile și influențele sistemului de învățământ pe două trasee: a) în afara clasei: cercuri organizate pe discipline de învățământ, cercuri interdisciplinare, ansambluri artistice, culturale, sportive, concursuri și olimpiade școlare; b) în afara școlii: excursii, vizite, tabere, vizionări de spectacole.
- c) Reprezintă ansamblul influențelor pedagogice exercitate spontan și continuu asupra personalității umane de la nivelul familiei, a mediului social și cultural, a comunității locale, a mass-mediei.

Pentru a reduce influențele negative ale unora dintre acțiunile acestei forme, este necesar ca educatorii (părinți și profesori) să reușească o mediere pedagogică atentă și permanentă, prin proiectarea unor acțiuni care să conducă la progres cultural. „Este atât de util-afirma academicianul Solomon Marcus - ca școala să susțină utilizarea pozitivă a internetului”. Astfel, idolatria computeristă poate în egală măsură să facă și bine și rău.

Problema aducerii la zi a cunoștințelor, adică problema educației permanente este, în cele din urmă, problema importantă a umanității pentru asigurarea progresului continuu. Există popoare care traduc cuvântul „savant” cu două cuvinte „elev învățat”. Explicația este următoarea: atâta timp cât dispăre calificativul „elev” va dispăre și cel de „învățat”.

Este necesar să avem în vedere, nu doar aspectele științifice sau tehnologice, cât și aspectele educaționale ale ființei umane legate de Adevăr, Drept și Frumos. De câte ori umanitatea s-a abătut de la constantele morale fixate în principiile de dreptate, justiție, respect și onestitate, aceasta a devenit bolnavă. Amintim o afirmație a logicianului chinez Yin Wan-tse (sec. al IV-lea î.Hr.): „Neștiința nu este vătămătoare nobleței, iar știința nu stânjenește josiția”.⁷

Există deci o diferență netă între „învățat” și „educat”. Creativitatea culturală a omului modern se datorează și prin accentul pus pe învățarea prin descoperire. Pierderea memoriei culturale generează sărăcia intelectuală, singurătatea și chiar nevrozele omului modern. Oamenii din diferite culturi

⁷ Anton Dumitriu, *Istoria logicii* (1993), Vol. I, București, Editura Tehnică, p. 47.